

навчально-освітніх програм в області прав людини для працівників правоохоронних органів. Рекомендується вжити заходів для підвищення ефективності процедур звернення до суду жертв поліцейського свавілля і осіб, які утримуються під вартою.

Комітет ООН з ліквідації расової дискримінації рекомендує Україні проаналізувати і покращити підготовку працівників правоохоронних органів для забезпечення виконання ними своїх обов'язків, щоб вони поважали і захищали гідність людини, відстоювали права усіх осіб незалежно від раси, кольору шкіри, національного чи етнічного походження [2, с. 88].

У зауваженнях і рекомендаціях Комітету ООН з ліквідації дискримінації відносно жінок від 8.10.2002 висловлено стурбованість тим, що працівники правоохоронних органів недостатньо добре обізнані з відповідною Конвенцією та можливостями щодо її застосування.

Продовжувати нарощувати свої зусилля по забезпеченню необхідної і систематичної професійної підготовки та роз'яснювальної роботи з прав дітей серед працівників правоохоронних органів рекомендує нашій державі у зауваженнях і рекомендаціях від 9.10.2002 Комітет ООН з прав дитини.

Серед проблем, які викликають стурбованість у Комітеті ООН проти катувань, є відсутність у працівників міліції належної підготовки в питаннях, які стосуються їх обов'язків згідно із законом та по відношенню до прав осіб, які утримуються під вартою.

Незважаючи на певні позитивні зміни, реалізовані МВС України в галузі захисту прав і свобод людини, професійний рівень працівників у цій сфері є досить низьким, це підтверджується відповідними перевітками та реальним станом захищеності прав людини. Так, рядові працівники непевно орієнтуються у документах з прав і свобод людини та їх суті, керівники знають про існування міжнародних документів, але не всі ознайомлені зі змістом, хоча розуміють їх суть [3, с. 195].

Таким чином, на сьогодні очевидною є нагальна потреба в організації та проведенні освітніх заходів з питань забезпечення прав людини та в науково-методичному супроводженні діяльності МВС України щодо забезпечення прав людини.

Список використаних джерел:

1. Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Упоряд. Т. Яблонська. — К., 1996. — 341 с.
2. Заключительные замечания и рекомендации конвенционных органов ООН по докладам Украины в сфере соблюдения прав человека: Сборник документов. Под редакцией Н.И. Карпачевой. — К.: "К.И.С.", 2004. — 160с.
3. Права людини в діяльності української міліції: науково-практичне видання / Б.Є. Захаров. — Харків: Права людини, 2009. — 296 с.

Бондар Ю.М. - викладач кафедри теорії, історії держави та права Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі

ПОЛІ- VERSUS МОНОЦЕНТРИЧНІ КОНЦЕПТИ ПРАВОРОЗУМІННЯ: ПОТЕНЦІАЛ ОСНОВНИХ МЕТОДОЛОГЕМ

Проблема праворозуміння поза всяким сумнівом є однією з найактуальніших, а по суті визначальних, в юридичній науці. Образ права та його модель, що склалася в межах визначеного праворозуміння, стає базовою для побудови певної правової теорії і безумовним принципом пізнання всіх правових феноменів в рамках даного конкретного підходу. Таким чином, розуміння того, що є право, передусім сконцентровано у його понятті і втілює в собі загальну правову концепцію. Тобто, інакше кажучи, поняття права - це стисла юридична теорія, а юридична теорія - це розгорнуте поняття права.

Також відомо, що кожен окремий тип праворозуміння в своїй основі має, зокрема,

специфіку методологічного обґрунтування власного предмета, що в підсумку й дає оригінальний науковий результат в осмисленні феномену права, його природи і сутності [1, с. 36].

В цьому контексті привернемо свою увагу до можливостей використання одного з методологічних підходів, а саме порівняльно-правового. При цьому спеціально зазначимо, що не будемо вдаватися до з'ясування змісту даного методу і характеристики його різновидів, що уже успішно зроблено теоретичною юриспруденцією та методологією науки. Нашим завданням буде акцентувати увагу і сконцентрувати зусилля на можливостях використання цього конкретного правового методу як ідеального засобу пізнання та розкриття його евристичних можливостей саме в зазначеній предметній області.

На даний час в Україні, як і у багатьох інших пострадянських країнах, проблема праворозуміння отримала специфічний характер, відмітний від практики її осмислення в країнах із сталими демократичними традиціями. Це обумовлено, перш за все, особливостями політичного розвитку нашої країни до набуття нею незалежності. У зв'язку з цим слід констатувати, що вітчизняна правова думка, не зважаючи на окремі наявні позитивні зрушення і перспективи, фактично розділилася на дореволюційну, радянську і пострадянську, за відсутності між ними (часто і багато в чому) науково прийняттого діалогу. Особливо це властиво галузевим юридичним наукам, які помітно відрізняються в цьому від загальнотеоретичних і філософсько-правових підходів і позицій. Скоріше за все, не помилились, коли зазначимо, що надто часто беруться до уваги і домінують у науковому середовищі ті ідеї та оцінки, які на даний час переважають у російській юридичній науці.

Тим більш вагомою і значимою ця проблема може виступати і осмислюватися тоді, коли вкажемо, що праворозуміння не обмежується лише науково-теоретичною сферою. Поняттям і відповідним розумінням права керуються також юристи-практики і всі суб'єкти правотворчості, тобто воно визначає правову політику та виконує інструментальну функцію. Крім того, розуміння права важливе і для кожного з нас, оскільки життєвий світ людини, світ соціальної повсякденності - це і є справжня царица права, те повітря, яким дихає соціальний суб'єкт. До того ж, уявлення про право, що склалися в суспільстві, на які значно впливають теоретичні побудови, визначають і сам порядок суспільних відносин.

Все це разом свідчить про актуальність і надзвичайну важливість проблеми наукового праворозуміння у даний час, яка має враховувати корінні зміни орієнтацій у загальносвітовій юридичній думці.

Звідси, вихідним пунктом нашого подальшого міркування в питаннях праворозуміння та його причинної обумовленості, а отже, і своєрідності у поглядах на право та його визначальні характеристики, має служити думка про необхідність глобального переосмислення основ людського буття в епоху постмодерну.

Філософсько-світоглядними і науковими концепціями постмодерну критикуються уявлення, які своїм корінням сягають епохи Просвіти, про безмежність прогресу і про детермінуючу роль людини. Одночасно переглядається і картина світу, в т.ч. як буденні, так і наукові уявлення про світ, про місце в ньому людини. Уявлення про детермінізм, однозначність зв'язку між об'єктом і суб'єктом, непорушність структурно-функціональних залежностей витісняються ідеєю вірогідності, віртуальності, можливості, постійної мінливості соціального буття.

У зв'язку з тим, що право, на думку переважної більшості вчених, є соціальним явищем, то перегляд основоположних принципів соціальної картини світу не може не позначитися на стані юридичної науки.

На розвиток попередньої тези пошлемося на думку В.М. Селіванова про те, що "опанування минулого та іншого досвіду потребує порівнянь" [2, с. 545]. В свою чергу, значення порівняльного методу полягає, як зазначав М.М. Ковалевський, "не у відкритті нових фактів, а в науковому поясненні вже знайдених" [3, с. 23].

Спробуємо з використанням порівняльного підходу навести найбільш чіткі і виразні авторські позиції та відтворити по можливості розгорнуту панораму наукових альтернатив у питаннях праворозуміння.

Так, сучасні російські науковці Д.І. Невважай і Ю.М. Лотман пропонують використовувати семіотичний підхід для пояснення відмінностей між типами праворозуміння. З цієї точки зору праворозуміння є результатом застосування певного способу конституювання сенсу, властивого тій або іншій правовій культурі. Наслідки цього виявляється в соціологічному і природно-правовому типах праворозуміння. Для першого властиво сприймати право як "фактично дану систему правопорядку, що склалася в системі реальних відносин між людьми", для другого - як напередзаданий "зміст дійсності, людського буття". Позитивне право в них постає як репрезентативна форма, яка адекватно або неадекватно виражає вже існуюче право [4, с. 8].

Схожу думку про нерозривність підходу до праворозуміння і правової культури висловлює Г.В. Мальцев. На його думку, різні типи праворозуміння, розчленувавши право як єдину систему на окремі елементи (норми, ідеї, відносини) і абсолютизуючи який-небудь з них, безумовно, будуть однобічними, проте, органічними для різних правових культур. Саме цим він обґрунтовує недоцільність відмови від нормативного підходу до права в Росії, оскільки він є основою її правового менталітету, що склався [5, с. 129].

У іншому ракурсі розглядає дану проблему І. Л. Честнов, який теж визначає право як "феномен культури, який одномасштабний конкретному, що знаходиться на певному ступені свого розвитку, суспільству" [6, с. 6]. Проте, на його думку, це не заважає знайти загальний стрижень цього феномена, не дивлячись на нетотожність його конкретно-історичних проявів. Аналогічну думку виражає і Р. З. Лівшиц: "спираючись на індивідуальні особливості права кожної країни ... теорія далі може ... пройти зворотний шлях - від одиничного до особливого і загального" [7, с. 74].

Таким чином, більшість теоретиків не зупиняються на визнанні соціокультурних відмінностей та індивідуальності втілення права в різних суспільствах у різний час підставою для припинення пошуку його єдиної природи. Так, А. Б. Венгеров вважає, що "слід розрізнити конкретно- історичний зміст права і логічний зміст права - те саме загальне, що можна виділити в правовому регуляторі і що змістовно, якісно відокремлює його від інших регуляторів" [8, с. 24]. Тому загальна тенденція сучасних правових теорій в Росії виявляється в прагненні виробити універсальне визначення права на основі цілісної теоретичної бази.

При цьому можна виділити два шляхи формування такого праворозуміння. Перший характерний для тих, хто в цілому залишився на етатистських позиціях з радянських часів, але модернізував свою правову концепцію відповідно зміні напряму розвитку суспільства і його ціннісних пріоритетів. До таких можна віднести С. С. Алексєєва, який традиційний для радянського правознавства нормативізм доповнив елементами природно-правової теорії, відзначаючи, що його концепція покликана бути цілеспрямовано гуманітарною. Інший варіант цього явища представлений в правових теоріях М. І. Байтіна, О. Ф. Черданцева, М. М. Марченка. Ці правознавці корегують етатистський підхід, роблячи акцент на обумовленості позитивного права соціальними умовами, що склалися, прийнятими суспільством цінностями, тим самим, на їх думку, долаючи вузькість нормативного підходу.

Не менш поширені в сучасному правознавстві спроби сформуванню універсального образу права на основі чіткіших методологічних підстав. Однією з них є визначення суті права через систему категорій, відтворюючих його "стійке ядро". Наприклад, на думку В.П. Малахова і В.М. Казакова, це єдиний спосіб вирішити теоретично проблему багатовимірності проявів права в житті [9, с. 162].

Найбільш же гармонійним на даному напрямі уявляється поєднання різних підходів до права, яке, включаючи їх значущі досягнення, одночасно звільняло б їх від антагонізму на основі власної оригінальної теоретичної і методологічної бази в рамках цілісної концепції. Можна сказати, що такий оригінальний підхід до праворозуміння сформульовано на даний момент В.С. Нерсесянцем в лібертарно-юридичній теорії і А. В. Поляковим в комунікативній теорії права. При цьому перша синтезує легізм і юснатуралізм, а друга, крім того, ще соціологічний і психологічний підходи [10].

Таким чином, використання порівняльно-правового підходу у правознавстві можна вважати продуктивним і ефективним при співставленні різних типів праворозуміння, порівнянні наукових альтернатив у з'ясуванні природи і сутності права, для швидкого і зручного "експрес-

аналізу” конкретних теорій і концепцій з точки зору як їх змістовних характеристик, так і методологічних особливостей.

Список використаних джерел:

1. Сырых В.М. Логические основания общей теории права. Том 3. Современное правопонимание. – М.: РАП, 2007. - 512 с.
2. Селіванов В.М. Право і влада суверенної України: методологічні аспекти. –К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2002. - 723 с.
3. Ковалевский М.М. Историко-сравнительный метод в юриспруденции и прием изучения истории права. – М., 1888. - 188 с.
4. Цит. за: Честнов И.Л. Правопонимание в эпоху постмодерна //Правоведение. - 2002. - № 2.
5. Мальцев Г.В. Нравственные основания права. – М.: Изд-во СГУ, 2008.- 252 с.
6. Честнов И.Л. Правопонимание в эпоху постмодерна //Правоведение. - 2002. - № 2.
7. Лейст Р.З. Сущность права. Проблемы теории и философии права. - М.: ИКД “Зерцало-М”, 2002. - 288 с.
8. Венгеров А.Б. Теория государства и права: Учебник для вузов. – М.: ИКФ Омега-Л, 2002. - 376 с.
9. Теория государства и права / Под ред. В.П. Малахова, В.Н. Казакова. – М.: Академический Проект, Екатеринбург: Деловая книга, 2002. - 368 с.
10. Нерсисянц В.С. Философия права: Учебник для вузов. – М.: Изд. Группа ИНФРА-М, 1997. - 652 с.; Поляков А.В. Общая теория права: Феноменолого-коммуникативный подход. Курс лекций. 2-е изд., доп. – СПб, 2003. - 845 с.

Бондаренко О.- курсант 1 курса
ННШПСКМ НАВС
Науковий керівник - Тюріна О.В.
професор кафедри теорії держави та
права НАВС к.ю.н., доцент

ПРАВОВА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ:ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Актуальність даної проблематики полягає у тому, що наша країна обрала європейський напрям розвитку, і останні події в Україні є яскравим свідченням цього. Українська нація кривою ціною стала на європейський шлях і домоглася підписання політичної (21 березня 2014р.), а згодом, й економічної (27 червня 2014р.) частини Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом.

Європейський вибір України – це шлях наближення до стандартів демократії, громадянського суспільства, верховенства права, забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Метою стратегії економічного і соціального розвитку України є створення реальних умов для її вступу до Європейського Союзу. У зв'язку з визначенням Україною стратегічної мети – інтеграції до ЄС, включаючи членство в цьому міждержавному об'єднанні, – важливим завданням є приведення вітчизняного законодавства у відповідність до законодавства ЄС, що зумовлює реформування правової системи країни у цілому.

Відповідно до стратегічних завдань євроінтеграції нашої держави, адаптація законодавства України до законодавства ЄС полягає у зближенні національного законодавства із сучасною європейською системою права, що забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави в межах ЄС, сприятиме поступовому зростанню рівня життя населення.

Метою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом (ЄС) до держав, які мають намір вступити до нього.